

Sygn. akt V KK 394/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Dołhy (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Andrzej Ryński

Protokolant Barbara Kobrańska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Beaty Mik,
w sprawie **E. H.**

oskarżonego z art. 286 § 1 kk w zw. z art. 12 kk w zw. z art. 31 § 2 kk,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na rozprawie w dniu 6 marca 2015 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść oskarżonego
od wyroku Sądu Okręgowego w Z.

z dnia 5 sierpnia 2014 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Z.

z dnia 4 marca 2014 r.,

**I. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym;**

**II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. S. -
Kancelaria Adwokacka - kwotę 738 zł (siedemset trzydzieści
osiem złotych) - w tym 23 % podatku VAT - tytułem kosztów**

**nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu
w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

E. H. został oskarżony o to, że:

I. w styczniu 2006 r. w Z., wspólnie i w porozumieniu z M. S., po uprzednim wprowadzeniu w błąd E. P. co do zamiaru zapłaty kwoty 3 000 zł jako ceny zakupu samochodu ciężarowego m-ki Star 200, bez silnika, doprowadził pokrzywdzonego do niekorzystnego rozporządzenia tym mieniem,

to jest o czyn z art. 286 § 1 k.k.,

II. w okresie od końca 2005 roku do końca pierwszego kwartału 2006 r. w P., w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w krótkich odstępach czasu, wspólnie i w porozumieniu z M. S. doprowadził B. R. i G. R. do niekorzystnego rozporządzenia pieniędzmi w łącznej kwocie 6 000 zł, po uprzednim wprowadzeniu w błąd B. R. co do zamiaru dostarczenia zakupionej od E. P. metalowej wiaty,

to jest o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.,

III. w pierwszym kwartale 2006 r. w P., wspólnie i w porozumieniu z M. S. doprowadził B. R. do niekorzystnego rozporządzenia samochodem m-ki Star 200 o wartości co najmniej 750 zł, po uprzednim wprowadzeniu pokrzywdzonego w błąd co do zamiaru wywiązania się z zobowiązania dostarczenia w zamian samochodu typu wywrotka m-ki Awia,

to jest o czyn z art. 286 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 4 marca 2014 r., Sąd Rejonowy w Z. orzekł w następujący sposób:

1. oskarżonego E. H. uznał za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów opisanych wyżej w punktach od pierwszego do trzeciego części wstępnej wyroku, z tym ustaleniem, że dopuścił się ich w krótkich odstępach czasu i w podobny sposób, mając ograniczoną w stopniu znacznym w chwili czynów zdolność do pokierowania swoim postępowaniem, to jest za winnego popełnienia umyślnego ciągu przestępstw opisanego w art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k. i art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 31 § 2 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. skazał go na karę 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności,

2. na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. i z art. 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie orzeczonej wobec oskarżonego kary pozbawienia wolności warunkowo zawiesił na okres 2 (dwóch) lat tytułem próby,

3. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasądził od oskarżonego na rzecz pokrzywdzonego E. P. kwotę 3.000 (trzy tysiące) złotych i na rzecz pokrzywdzonego B. R. kwotę 6.750 (sześć tysięcy siedemset pięćdziesiąt) złotych tytułem obowiązku naprawienia szkody.

Apelację od powyższego wyroku wniósł obrońca oskarżonego E. H., zaskarżając wyrok Sądu Rejonowego w całości na korzyść oskarżonego, zarzucając:

1. w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. 1 – obrazę przepisów prawa procesowego tj. art. 7 k.p.k., która miała wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a polegającą na dowolnej ocenie dowodów z zeznań pokrzywdzonych [...] i przyjęcie, iż oskarżony dopuścił się zarzucanych mu czynów, podczas gdy przedmiotowe zeznania z uwagi na ich niekonsekwentny i niespójny charakter oraz sprzeczność z konsekwentnymi i logicznymi wyjaśnieniami samego oskarżonego oraz świadka M. S. nie zasługują na przymiot wiarygodności;

2. w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. 1 – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia oraz mających wpływ na jego treść, a będący konsekwencją wyżej opisanej błędnej oceny materiału dowodowego, wyrażający się w przyjęciu, iż:

a) oskarżony E. H., zawierając ustne transakcje z pokrzywdzonymi P. i R., działał z zamiarem bezpośrednim wprowadzenia wymienionych w błąd, co do zamiaru rozliczenia się z tytułu przedmiotowych umów oraz doprowadzenia ich do niekorzystnego rozporządzenia mieniem;

b) pokrzywdzony B. R. wraz z żoną przekazali oskarżonemu łącznie kwotę 6.000 zł jako zaliczkę na poczet zakupu od E. P. metalowej wiaty;

c) oskarżony E. H. i M. S. nie rozliczyli się z pokrzywdzonym P. z tytułu sprzedaży na złom pojazdu marki Star 200;

d) M. S. potwierdził w rozmowie telefonicznej przeprowadzonej z funkcjonariuszem Policji P. W., iż wraz z oskarżonym E. H. zalegają z zapłatą na

rzecz pokrzywdzonego P. ceny zakupu pojazdu marki Star 200, zobowiązując się jednocześnie do jej niezwłocznego uiszczenia;

3. w zakresie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. 3 – obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 46 § 1 k.k., poprzez zobowiązanie oskarżonego H. do naprawienia wyrządzonej pokrzywdzonym E. P. i B. R. szkody w pełnej wysokości, podczas gdy – w obu przypadkach – szkoda ta została już wcześniej naprawiona w części przez M. S.

W konkluzji skarżący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanych mu czynów, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania;
2. odnośnie rozstrzygnięcia zawartego w pkt. 3 wyroku – o obniżenie wysokości orzeczonego środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody – w odniesieniu do pokrzywdzonego E. P. do kwoty 2.500 zł, w stosunku zaś do pokrzywdzonego B. R. do kwoty 2.800 zł.

Sąd Okręgowy w Z. wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2014 r., po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego E. H., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżonego E. H. od popełnienia zarzucanych mu czynów, a kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając powyższy wyrok w całości, na niekorzyść oskarżonego E. H. i zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego – art. 457 § 3 k.p.k., art. 410 k.p.k. oraz art. 424 § 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k., polegające na tym, iż Sąd Okręgowy, orzekając odmiennie co do istoty i przyjmując, iż oskarżony działaniem swym nie wyczerpał znamion przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k., w uzasadnieniu swojego orzeczenia nie przeprowadził całościowej analizy i oceny materiału dowodowego ujawnionego na rozprawie oraz pominął istotne okoliczności dotyczące działania oskarżonego w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, mające znaczenie dla dokonanej oceny prawnej jego zachowania, co w konsekwencji doprowadziło do rażącej obrazu przepisu prawa karnego materialnego – art. 286 § 1 k.k. poprzez jego niezastosowanie oraz do wydania wadliwego orzeczenia w przedmiocie

zmiany wyroku sądu I instancji i uniewinnienia E. H. od popełnienia zarzucanych mu czynów.

W konkluzji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego jest zasadna i zawarty w niej postulat uchylenia wyroku Sądu Okręgowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym zasługuje na uwzględnienie.

W wywiedzionej w niniejszej sprawie kasacji trafnie wskazano bowiem, że Sąd odwoławczy – dokonując zmiany wyroku Sądu I instancji – nie wyjaśnił w sposób rzeczowy i należyty swojego stanowiska, a także nie przedstawił wystarczającej argumentacji uzasadniającej odmienną od zaprezentowanej przez Sąd Rejonowy ocenę prawną zachowania oskarżonego E. H. Zmieniając wyrok Sądu I instancji i uniewinniając oskarżonego E.H. od popełnienia zarzucanych mu czynów Sąd *ad quem* stwierdził w pisemnych motywach wyroku, że zgodnie z przepisem art. 286 § 1 k.k. przestępstwo oszustwa popełnia ten, kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo przy pomocy wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania. Zaakcentował, że odpowiedzialność na podstawie powołanego przepisu prawa materialnego uwarunkowana jest ustaleniem, iż oskarżony działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, natomiast w niniejszej sprawie już nawet kierując akt oskarżenia do sądu prokurator nie zawarł w zarzutach ustawowego znamienia tego przestępstwa, jakim jest właśnie „działanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”, a orzekający w pierwszej instancji Sąd korygując opis czynu oraz kwalifikacji prawnej zarzucanych oskarżonemu przestępstw, powielił błąd prokuratora i także nie wskazał, by oskarżony dopuścił się tychże przestępstw oszustwa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Tym samym Sąd Okręgowy stwierdził, że oskarżony swoim zachowaniem nie wypełnił znamion zarzucanych jemu przestępstw, a konsekwencją tego stała się decyzja o uniewinnieniu oskarżonego.

Nie kwestionując powyższego wyводу należy przyznać rację Sądowi odwoławczemu, że ani w zarzutach aktu oskarżenia ani też w przyjętym przez Sąd I instancji opisie zachowań E. H. nie sposób odnaleźć ustawowego zwrotu „w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”. Ta okoliczność nie dowodzi jednak jeszcze, że opis czynu nie zawiera kompletu znamion przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się bowiem, że „korzyścią majątkową, stanowiącą cel działania sprawcy przestępstwa z art. 286 § 1 k.k., jest polepszenie sytuacji majątkowej, co może polegać na zwiększeniu aktywów czy też zmniejszeniu pasywów. Nietrudno zatem dostrzec, że treść celu sprawcy, jako znamię wartościujące, może być "wypełniona" różnymi określeniami odnoszącymi się do sytuacji majątkowej sprawcy (lub innej osoby), co klasyfikuje to znamię jako znamię nieostre” (*zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., V KK 363/07, Lex nr 370263, a także przywołane tam orzecznictwo i piśmiennictwo*). Polski proces karny nie jest natomiast procesem formułkowym, w którym wymagane byłoby posługiwanie się określonymi formułami prawnymi, lecz procesem, w którym przepisy określają jedynie sposób postępowania organów procesowych, w tym przy redagowaniu opisu czynu zarzuconego i przypisanego tak, aby odzwierciedlał on zdarzenie przestępne, ze wskazaniem znamion. Niedociągnięcia w tym zakresie, gdy jednak ustalenia faktyczne jednoznacznie wykazują, że zdarzenie odpowiadające zachowaniu przestępnemu miało rzeczywiście miejsce i to przy stronie podmiotowej wymaganej w danej sytuacji przez prawo karne, nie może prowadzić do uwolnienia oskarżonego od odpowiedzialności karnej (*zob. wyrok SN z dnia 26 listopada 2014 r., II KK 141/14; LEX nr 1551899; postanowienie SN z 20 marca 2014 r., III KK 416/13, LEX nr 1444607*). Podkreślić więc należy, że opis czynu, o którym mowa w art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., może być dokonany w języku ogólnym, a niekoniecznie w języku ściśle prawnym i istotne jest tylko, aby odpowiadał on pełnemu zespołowi znamion przewidzianych w przepisie określającym dany typ czynu zabronionego (*zob. postanowienie SN z dnia 5 grudnia 2013 r., II KK 212/13, OSNKW 2014/5/38*).

Reasumując stwierdzić należy, że skoro w realiach niniejszej sprawy Sąd odwoławczy przyjął, iż opis czynów przypisanych oskarżonemu w wyroku Sądu I instancji nie zawiera znamienia działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, to

jednocześnie nie mógł poprzestać tylko na ustaleniu, że ten ustawowy zwrot nie został ujęty w opisie tychże czynów. Obowiązkiem Sądu drugiej instancji było bowiem dokonanie takiej analizy opisu czynów przypisanych oskarżonemu, aby potwierdzić albo wykluczyć zawarcie w opisie takich sformułowań, które mieszczą się w znaczeniu znamienia „w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”. Z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego wynika natomiast, że zupełnie poza zakresem zainteresowania tego Sądu pozostały ustalenia zawarte w opisie czynów przypisanych E. H., z których wynika chociażby, że oskarżony wprowadził w błąd pokrzywdzonych „co do zamiaru zapłaty kwoty 3 000 zł”, „co do zamiaru dostarczenia zakupionej (...) metalowej wiaty”, czy też „co do zamiaru wywiązania się z zobowiązania dostarczenia w zamian samochodu” oraz działając w ten sposób „doprowadził pokrzywdzonych do niekorzystnego rozporządzenia mieniem”. Dopiero analiza tych – wymienionych przykładowo – sformułowań wraz z pogłębioną analizą akt sprawy pozwoli Sądowi odwoławczemu na jednoznaczne przyjęcie, czy działaniu E. H. towarzyszył, czy też nie, cel w postaci osiągnięcia korzyści majątkowej w rozumieniu art. 115 § 4 k.k.

W konsekwencji powyższego Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi w postępowaniu odwoławczym. Ponownie rozpoznając sprawę w postępowaniu odwoławczym Sąd Okręgowy będzie miał – stosownie do treści art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. – na uwadze powyższe rozważania. W szczególności Sąd *ad quem*, ponownie rozpoznając apelację wniesioną na korzyść oskarżonego E. H., w pełny i wyczerpujący sposób winien wypowiedzieć się kwestii istnienia w opisie czynów przypisanych oskarżonemu przez Sąd I instancji znamienia działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, a tym samym kompletności znamion przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. Następnie zaś, w zależności od zajętego w tej kwestii stanowiska, niezbędne będzie odniesienie się do zarzutów zawartych w środku odwoławczym wniesionym przez obrońcę oskarżonego.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy orzekł zgodnie z § 14 ust. 2 pkt 6 oraz § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w

sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy sprawnej udzielonej z urzędu (*tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 461*).